herpy

VARANER

Varanus macraei

Varanus macraei er en slank trevaran med gripehale og et mønster av blå øyeflekker på svart bunn. Den lever bare på øya Batanta i Indonesia, er truet i naturen og krever et høyt, varmt og fuktig terrarium, levende insekter og en erfaren holder.

Familie: Varanidae Engelsk: Blue Tree Monitor Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**80-110 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**150-530 g**
Levealder	**8-12 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Regnskog**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**120 × 80 × 150 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**29-32 °C**
Varmeplass	**38-40 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**70-90 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 2
Kosthold	**Insekter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**24-26 mnd.**
Kullstørrelse	**2-7 egg**
Kull per år	**1-4**
Inkubasjon	**150-240 dager** ved 28,5-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Sterkt truet (EN)**

Om arten

Varanus macraei er en slank, dagaktiv trevaran i gruppen som også rommer *V. prasinus* og *V. beccarii*. Arten ble beskrevet i 2001 av Böhme og Jacobs ut fra dyr i handelen og er oppkalt etter Duncan MacRae, som grunnla krypdyrparken Rimba på Bali. Ryggen er svart med skrå, uregelmessige rader av blå øyeflekker, og halen har vekselvis blå og svarte bånd. Halen er rund i tverrsnitt og kan gripe rundt grener. Gripehalen, de glatte nakkeskjellene uten køl og den blå tegningen skiller til sammen arten fra de andre trevaranene.

Voksne dyr når en totallengde på opptil omtrent 110 cm, men de fleste ligger på 80-95 cm. Snute-kloakk-lengden er høyst 36 cm hos hanner og 31 cm hos hunner. Omtrent to tredjedeler av lengden er hale. Voksne veier typisk 150-530 g, hannene mest.

Hannene har større hode og en tydelig hevelse ved halerota. Unge og nyinnførte dyr er sjenerte og nervøse, og hunnene virker mer engstelige enn hannene. Det enkelte dyret kan kjennes igjen på mønsteret av flekker i nakken, så fotografier av hvert dyr er en nyttig journal.

Arten er en langvarig forpliktelse, men ikke på den måten store varaner er det. Den krever ikke et helt rom, men et høyt terrarium med god ventilasjon, en daglig rutine med sprøyting og belysning, levende fôr flere ganger i uka og stabil varme. Fôrutgiftene er små; den egentlige prisen er tiden og kunnskapen om arten. Levealderen i fangenskap er ikke kjent; tallet i faktaboksen er et anslag ut fra andre trevaraner av samme størrelse.

Dyrene er kostbare, typisk 800-1.000 euro stykket i Europa. Arten er oppdrettet både i dyreparker og privat, men erfaringen med avl i fangenskap er fortsatt begrenset.

Utbredelse og leveområde

Varanus macraei finnes bare på Batanta, en øy på omtrent 455 km² i Raja Ampat nordvest for Fuglehode-halvøya på Ny-Guinea (Indonesia), og muligens på noen få småøyer rett utenfor kysten. Øya er høyst 61 km lang og 13 km bred, så arten har en av de minste utbredelsene blant alle varaner. Bestanden er ikke telt. Arten sees sjelden i naturen, og på en liten øy utenfor landsbyen Mandui er den nesten utryddet på grunn av innsamling til dyrehandelen. Dyr som er sett utenfor Batanta, stammer fra handelen og er ikke en del av den opprinnelige utbredelsen.

> **Naturlig utbredelse:** Indonesia.

LEVEOMRÅDE

Arten er en renraset trevaran i tett, fuktig tropisk skog i de bratte skråningene på Batanta. Den lever i tretoppene og sees sjelden under 50 m over havet. Når den blir skremt, flykter den fra tre til tre eller hopper eller faller ned på skogbunnen. Dyrene er aktive om formiddagen fra omtrent kl. 9-10 og trekker seg tilbake rundt kl. 13, når det er varmest.

Temperaturen er jevn hele året: ned til 22 °C om natten, omtrent 24 °C ved soloppgang og 35 °C i skyggen midt på dagen (høyst 37 °C). Føden i naturen er trolig insekter, særlig gresshopper. Nedbøren er lavere fra oktober til mars, og de fleste eggene i fangenskap legges nettopp i den perioden.

Stell

TERRARIET

Varanus macraei er en trevaran, og terrariet må derfor først og fremst være høyt. For ett voksent dyr er minstemålet 120 x 80 x 150 cm (lengde x bredde x høyde), og mer er bedre. Et par kan få avkom i 100 x 100 x 150 cm eller i 200 x 100 x 70 cm. Målene er et minimum, ikke et ideal. Terrariet bør ikke være av glass hele veien rundt, for dyrene er nervøse og kan fly inn i rutene og skade snuten. Bruk paneler på sidene og bakveggen og en glassdør foran, slik at dyret ser et lukket rom med skjul.

Fyll terrariet med kraftige grener i ulik tykkelse, slik at halen kan gripe rundt dem, samt korkrør, hyller og levende planter (f.eks. *Ficus*) som skjul og klatrevei. Hold klatreflatene nær de varme stedene. Som bunn passer fuktig barkflis eller en blanding av kokosfiber og plantejord, minst 10 cm dyp, som holder på fuktigheten.

Til egglegging settes en trekasse på omtrent 25 x 25 x 30 cm med et inngangshull på 6 cm i diameter høyt oppe i terrariet. Den fylles med fuktig sphagnum, sand og løv i like deler eller med et lag torv på 5-6 cm. Lamper og varmekilder må skjermes, slik at dyret ikke kan brenne seg på dem. Dørene må kunne lukkes helt, for dyrene er raske og kan hoppe.

Unger på 10-15 g kan de første månedene bo i et terrarium på omtrent 60 x 85 x 60 cm, men må ganske raskt over i høyere terrarier og skilles fra hverandre når de blir ulike store. Et rolig sted over øyehøyde, der det ikke er mye ferdsel, gjør dyrene mindre stresset.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen i terrariet holdes på 29-32 °C. Under varmelampene skal det være et solsted på omtrent 38-40 °C overflatetemperatur (målt med IR-termometer), og resten av terrariet skal være kjøligere, slik at dyret kan velge mellom varme og kjøligere steder. Natten skal være kjøligere, 22-25 °C, som i naturen. Bruk termostat på alle varmekilder, f.eks. med utkobling ved over 30 °C i den øvre delen av terrariet.

Et dyr som hele dagen søker bort fra solplassen, har det for varmt. Et dyr som gjemmer seg, ikke soler seg og spiser dårlig, har det trolig for kaldt. Arten skal ikke ha vinterhvile, men en mindre nedkjøling om natten er naturlig. Tallene passer både til klimaet på Batanta og til avl i fangenskap.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten holdes på 70-90 % med daglig sprøyting, helst morgen og ettermiddag. Fuktigheten bør gå litt ned mellom sprøytingene, slik at planter og grener kan tørke, og ventilasjonen må være god, slik at det ikke oppstår mugg og luftveisproblemer. En vannskål på omtrent 50 x 25 cm eller større står på bunnen og brukes til drikke, men dyret drikker mest av vanndråper på blader og grener. Hold skålen og bunnen rene.

Kronisk for lav fuktighet kan føre til uttørking og nyreproblemer.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og trenger kraftig lys og UVB hele dagen. Bruk f.eks. to lysstoffrør (omtrent 54 W) og to varmelamper på 100 W, som også gir UV-lys, eller et UVB-rør kombinert med en UV-varmelampe. Sone 2 passer til dagaktive skogboende varaner, og dyret må alltid kunne velge skygge. Bytt rør etter produsentens anvisning, for UVB-utbyttet synker lenge før lyset går ut.

Dagslengden er omtrent 13 timer lys og 11 timer mørke. Noen lamper kan med timer slås av i perioder utover dagen for å likne skyer.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Varanus macraei spiser levende insekter: gresshopper, siriketter, kakerlakker (f.eks. *Blaptica dubia*), melorm og superorm, av og til meitemark. Voksne dyr får insekter to til fem ganger i uka, og fôret drysses med kalk eller et vitamin- og mineraltilskudd, gjerne vekselvis fra måltid til måltid.

Ryggradsdyr kan gis som supplement høyst én gang i uka: nyfødte til to uker gamle mus, nå og da en bit kylling eller fisk. Hovedføden bør ikke være gnagere, for arten blir lett feit, og i naturen er føden virvelløse dyr. Unge dyr får små gresshopper noen dager etter klekkingen og spiser daglig eller annenhver dag. Noen unger utvikler en forkjærlighet for mus eller gresshopper, så det er en fordel å variere fra begynnelsen.

Unge dyr er stressømfintlige. Hvis de slutter å spise og går ned til under 9 g, kan det være dødelig. Hold dem i ro, og vei dem jevnlig.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er dagaktiv, sjenert og nervøs. Nye dyr gjemmer seg eller flykter ved berøring og kan fly inn i rutene. Hunner er mer engstelige enn hanner. Dyret skal ikke tvinges til håndtering. Gå rolig og langsomt fram, tilby fôr fra en pinsett, og la dyret venne seg til deg før du rører det. Hvis det holdes fast eller skremmes, kan det bite og klore. Klørne er spisse, og et bitt fra et dyr på 150-530 g gir sjelden alvorlige skader, men kan gi dype rifter. La heller dyret krabbe opp på en hånd eller en arm enn å gripe tak i det.

Alle varaner kan bære salmonella, og derfor må hendene vaskes grundig etter all kontakt med dyret, terrariet eller fôret. Barn og personer med svekket immunforsvar bør ikke ha kontakt.

Arten holdes enkeltvis eller parvis. Hunnen kan bli aggressiv mot hannen når hun er drektig eller har lagt egg, og hannen kan ha behov for å bli skilt fra for en periode. Det finnes ingen erfaring med gruppehold.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hanner har større hode og en tydelig hevelse ved halerota og når en snute-kloakk-lengde på opptil 36 cm, hunnene opptil 31 cm. Hanner kan kjennes igjen allerede som unge, hunner først sikkert etter omtrent ett år. Kjønnet bestemmes ved sondering og palpering, og av og til vender hannene hemipenisene ut. De sporeliknende skjellene bak kloakken er ikke pålitelige og gir feil kjønn hos omtrent 3 av 10 dyr. Endoskopi av kloakken er sikker, men krever lett bedøvelse.

Arten blir kjønnsmoden rundt toårsalderen, og hanner kan parre seg med hell som 26 måneder gamle. Ved 17 måneder veier dyrene 150-180 g og er ennå ikke fullvokste.

PARRING

Paringstiden er fra november til mai, mest fra november til januar. Hunnen nærmer seg hannen, og paret hviler tett sammen. Paringen skjer vannrett på en gren eller et korkrør og varer minst 5-6 minutter. Omtrent tre uker etter de første paringsforsøkene må hannen tas ut, siden hunnen blir aggressiv; han settes inn igjen to uker etter at hun har lagt egg. Når hun er drektig, soler hun seg mye og beveger seg urolig, og noen dager før egglegging vil hun ikke spise.

En kjølig periode er ikke nødvendig.

EGGLEGGING OG KULL

Det legges 2-7 egg per kull, i gjennomsnitt omtrent 4. Mellom paring og egglegging går 5-7 uker. Det kan legges opptil fire kull i året, og det går minst omtrent 95 dager mellom to kull fra samme hunn. De fleste kullene (nesten 65 %) legges fra oktober til mars. Eggene er 43-55 mm lange og 18-25 mm brede og veier 9-18 g. Hunnen legger dem i en eggleggingskasse med fuktig substrat; eggene graves ikke ned, men plasseres oppå det. Egg som ikke tas ut fra foreldrene, blir noen ganger spist.

INKUBASJON

Eggene tas forsiktig ut og legges på fuktig vermikulitt, eller vermikulitt og sand i forholdet 2:1, i lukkede plastbokser med to egg i hver. De vendes ikke. Luftfuktigheten i boksen er omtrent 97 %. Inkubasjonstemperaturen er 28,5-31 °C, og under 28 °C dør embryoene. Utrugingstiden avhenger av temperaturen: omtrent 150-155 dager ved 30-31 °C, 154-158 dager ved 29,3 °C og 169-240 dager ved 28,5 °C. Temperaturen ser ikke ut til å bestemme ungenes kjønn.

Noen dager før klekkingen får skallet en rød marmorering og små bulker, som forsvinner igjen kort før ungen bryter ut. Ungene stikker først snuten ut og kan bruke opptil et døgn på å komme helt ut. Er det tegn til at en unge har det vanskelig, kan skallet åpnes forsiktig, men det skal bare skje med erfaring.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene veier 10-15 g ved klekkingen, har en snute-kloakk-lengde på 88-100 mm og en totallengde på 213-264 mm. De spiser små gresshopper noen dager etter klekkingen. De kan de første to månedene holdes sammen, men må skilles når størrelsesforskjellene vokser. Etter 17 måneder veier de 150-180 g og er 67-71 cm lange. Ungene er stressømfintlige: stress fører til at de nekter å spise og går ned i vekt, og en vekt under 9 g er sannsynligvis dødelig. Gi dem et rolig sted, mange skjul, høy fuktighet og lys i terrariet, og vei dem jevnlig. Mønsteret i nakken kan brukes til å kjenne hvert enkelt dyr fra hverandre.

Helse og vanlige feil

De vanligste problemene skyldes stress, feil varme, lys og ernæring samt skader.

- Snuteskader og -deformiteter: nervøse dyr kan fly inn i glassruter. Bruk lukkede sider og skjul.
- Mangel på kalk, D3 og UVB: kan føre til beinsykdom med svake bein, brudd og vekstforstyrrelser, særlig hos unge. Kalkinnholdet i blodet bør måles ved veterinærbesøk.
- Fedme: en risiko hvis dyret får for mange mus og for lite klatring.
- Uttørking og urinsyregikt: hos varaner oppstår urinsyregikt oftest ved kronisk uttørking. Hold fuktigheten oppe, og gi vann.
- Eggleggingsproblemer: hunner som ikke legger, trenger veterinær.
- Vekttap hos unger: et dyr som går ned under 9 g, er i livsfare.

Dyr i handelen er nesten alle viltfangede og kan ha innvollsorm og andre parasitter samt være stresset og avmagret ved ankomst. Ta en avføringsprøve hos en veterinær med krypdyr som spesialitet, og hold nyinnkjøpte dyr adskilt og i ro de første ukene. Oppdrettede unger er bedre stilt, men er sjeldne. Kontakt veterinær ved matnekt i mer enn noen få dager, ved vekttap, ved hevelser eller ved dyr som ligger stille på bunnen.

I handelen er arten sjelden oppdrettet. Det store flertallet av dyrene som er handlet internasjonalt, er tatt ut av naturen på Batanta, selv om en del merkes som avlet eller farmet. Mindre enn 1 % av den samlede handelen er oppdrettede dyr. Det betyr at hvert enkelt innkjøpte dyr belaster en liten og utsatt bestand, og det er en grunn til å velge oppdrettede dyr der de finnes.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.